

"Şu yüksek olan matluba zikrettiğimiz bürhanlar, matlubu ihata eden bir dairedir. Matlub olan vücub-u vücud ve vahdet o dairenin merkezindedir." ifadesinin izahını yapar mısınız?

"Arkadaş! Şu yüksek olan matluba zikrettiğimiz burhanlar, matlubu ihata eden bir dairedir. Matlub olan vücub-u vücud ve vahdet o dairenin merkezindedir. Daireyi teşkil eden burhanların her birisi, parmağını uzatıp, matlubun hak ve sadık olduğuna imza atıyorlar. O burhanlardan zayıf olanların aralarında tesanüd vardır. Yani, birbirini teyid ve takviye etmekle, zayıf burhanların zâfiyeti zâil olur. Zâil olmasa bile itibardan düşmez. İtibardan düşse bile, dairenin bozulmasına sebep olmaz. Ancak daire küçülür."

"Maahaza, burhanların heyet-i mecmuasına terettüb eden matlubun kuvvet ve vuzuhunu her fertten istemek ve her fertte aramak, aklın hastalığına, zihnin cüz'iyetine işaret olup, matlubu red ve inkâr için bir zemin teşkil ediyor. Binaenaleyh, bir burhana bakıldığı zaman zâfiyetten dolayı vehimler başgösterirse, öteki burhanlardan süzülen kuvvetle ortada zâfiyet kalmaz; vehimler de dağılır."(1)

Allah'ın varlığı ve birliği matluptur yani; bütün sayılan ve getirilen delil ve ispatların hepsi imanın bu iki rüknünü ispat ve izah içindir. O zaman delilleri ve ispatları bir daire şeklinde düşünecek olursak, bu dairenin merkezi ve özü; Allah'a iman ve onun birliğidir. Delil ve ispatlar ise; hepsi merkeze kuvvet vermeye çalışan birer levha hükmündedir. Bu delil ve ispatların bazıları çok kuvvetli ve zahir, bazıları ise görünüş itibari ile zayıf ve vahi duruyor. Ama böyle azametli ve kuvvetli bir dairenin içinde bulunmaları, onun zayıflık ve vahiliğini gideriyor. Diğer kuvvetli deliller ile dayanışma ve yardımlaşma içinde olması, bu zayıf delilleri de kuvvetli yapıyor.

Nasıl bir halatın telleri yalnız kaldığında zayıf oluyor, birleştiklerinde ise; kopmaz kuvvetli bir halat şeklini alıyorlar. Aynı şekilde iman merkezinin etrafında dayanışma ve yardımlaşma içinde olan bazı zayıf deliller; aynı kuvvetli deliller gibi kuvvet kazanıyorlar. Faraza bu zayıf delillerin itibarı düşürülse, netice yine diğer kuvvetli deliller sayesinde sabit kalır. Zira imanın rükünleri böyle zayıf ve itibardan düşmüş deliller ile ayakta durmuyor. Bir delilin inkıta olması neticeyi inkıta etmez. Zira netice sadece o delil ile ayakta durmuyor.

İslam'ın hak ve hakikat olduğuna binlerce delil ve ispatlar vardır. Bu deliller içinde

---

bazılarının zayıf ve itibar profilinin düşük olması, İslam'ın hak ve hakkaniyetine leke getirmez. İslam'ı arşa çakan delil ve ispatların tümüdür, tümünü çürütüp itibardan düşüremeyen İslam'ı da itibardan düşüremez.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Katre](#).